

»Naisesta, järjestä, ihmisarvosta» ja vähän muusta

PIRKKO HAAPANEN

Keskusteltuani Poliitiikka-lehden edellisen päätoimittajan Erkki Berndtsonin kanssa saan vielä vastoin hyvää toimituskäytäntöä palata Poliitikassa 2/1986 nimissäni olevaan kirjoitukseen, joka koskee teosta »Nainen, järki ja ihmisarvo».

Teos vie perustavien kysymysten äärelle: sukupuoli, valta, uskonto ja niiden yhteenkietoutuminen. Kenties tästä löytyy selitys sille intensiteetille, joka oli tullut vaatimattoman kirjoitukseni osalle toimituksen taholta. Kiitän toimitusta sen osalle tulleesta yllättävästä kiinnostuksesta samoin kuin siitä, että minulle ehdotettiin k.o. teokseen tarttumista.

Teoksen pohjalta oli hätkähdyttävintä se voima, jolla miespuolisten filosofien kirjoituksissa käsitys naisesta yhdistyy valtaan. Toimitukselle luovuttamassani käsikirjoituksessa tätä koskevat suorat ja epäsuorat viittaukset olivat valitettavan keskeneräisiä. Erityisesti toimituksen »suoristuksista» päättelen, että vallan ja sukupuolen yhteennivoutuminen kosketti myös toimitusta. — Voinee ajatella, että valtio-opin alueen teoreetikko on erityisellä tavalla tiedostanut valtasuhteet. Olisi kiintoisaa kuulla lähemmin, miten nykyhetken miespuolisen valtateoreetikon perspektiivistä naiskysymys jäsenyy. Ongelman aktiivista seurantaa ilmentää esimerkiksi Poliitiikka-lehden parin vuoden ajan jatkunut toimituspolitiikka.

Käytän saamaani tilaisuutta ja palaan kahteen, kannaltani ikävimpään merkityksen muuntuumaan. Luonnehdin kirkkoisia koskevaa artikkeleita: »Tenkku on tyytynyt kommentoimaan varsin lyhyesti valikoimaansa kirkkoisien naisia kos-

kevista maininnoista. Sitaatit johtavat myös kohti argumentaatiomalleja, mutta lukijalle olisi ollut erityisen hyödyllistä saada professori Tenkulta nimenomaisempaa analyysia ja perusteellisempia systemaattisia puheenvuoroja». Julkaistu muoto nähdäkseni implikoi oudohkon ajatuksen, että analyysista olisi puuttunut systemaattisuutta. Analyysi oli epäilemättä systemaattista vaikka varsin lyhyttä. »Hyödyllisyys» oli muuntanut merkitystä. Käsitykseni mukaan professori Tenkulla on aivan poikkeuksellisen paljon sanottavaa kirkkoisista ja heidän naiskäsityksistään, mikä ei kuitenkaan tarkoita, että kirkkoisien omilla (vieläpä suomeksi käännettyillä) teksteillä olisi vähemmän arvoa. Luultavasti valittu tapa esitellä kirkkoisien naiskäsitystä on lukijaa erityisesti stimuloiva.

Ilmaus »antiikista lähtenyt» kristinuskosta on muuntunut muotoon »antiikin traditioista lähtenyt» kristinuskosta. — Käsitykseni mukaan on mahdollista puhua kristinuskosta yhtenä aatehistoriallisena traditiona. Antiikkia ja kristinuskosta koskevien opintojeni sekä teologisen ymmärrykseni tämän hetkinen taso sen sijaan vierastaa muotoa »antiikin traditioista lähteneestä» kristinuskosta.

Kristinuskon suhde antiikin filosofiaan, uskontoihin ja muihin ajattelutraditioihin on mahtava kysymys. Kristinuskon taustasta pakanallisesa antiikissa tunnettaneen parhaiten sitä puolta, jota kristinuskosta on imenyt antiikin filosofiasta. Vieläkin hätkähdyttävämpiä samanlaisia aineksia saattaa ilmaantua muista antiikin ajattelun ja

tuntemistavan lähteistä. Yksittäiset samanlaiset ainekset eivät kuitenkaan himmennä kristinuskon myötä syntynyttä radikaalia uutta sekä teologisessa että aatehistoriallisessa perspektiivissä. Viitataan yhteen esimerkkiin.

'Kaunis' on keskeinen käsite sekä Platonilla että Augustinuksella, mutta sen merkitys heidän systeemeissään on ratkaisevasti erilainen. Platonicille 'kaunis' on filosofisen rakkauden, s.o. har-

vojen (= filosofien) intellektuaalisten ponnistusten korkein, tunteeton, staattinen kohde. Augustinuksella korkein 'kaunis' yhtyy ihmistä vastaantulevaan, rakastavaan voimaan.

Käsittääkseni ilmaus »antiikin traditioista lähtenyt» kristinuskko vähättelee sitä suurta inhimillisen tiedostustavan mullistusta, joka on tapahtunut kristinuskon syntymisen myötä.